

Identitat, servei, guiatge

Entrevista a Gabriel Barceló i Bover

Ramon Sangles i Moles

Gabriel Barceló Bover nasqué l'any de la Guerra d'Espanya i patí la rusca de la postguerra, cursà humanitats en el seminari de la Porciúncula i el professorat de llengua catalana amb el mestre de mestres, Francesc de B. Moll. Ha ensenyat la nostra llengua des de 1953 en diversos centres i localitats de Mallorca. S'ha cuidat del Servei d'Assessorament Lingüístic de l'Ajuntament de Manacor i ha dirigit les activitats de l'Escola Municipal de Mallorquí des de 1973 fins a 2001, data en què es jubilà per edat reglamentària. Fervent impulsor de la cultura catalana, té publicades diverses obres. Tot això, i molt més, li ha valgut un calorós «Reconeixement de mèrits» de part de la gent de Manacor i de nombroses amistats d'arreu dels Països Catalans. LLENGUA NACIONAL també s'hi vol adherir. D'ací que publiquem aquesta conversa mantinguda no fa gaire amb motiu d'aquest homenatge.

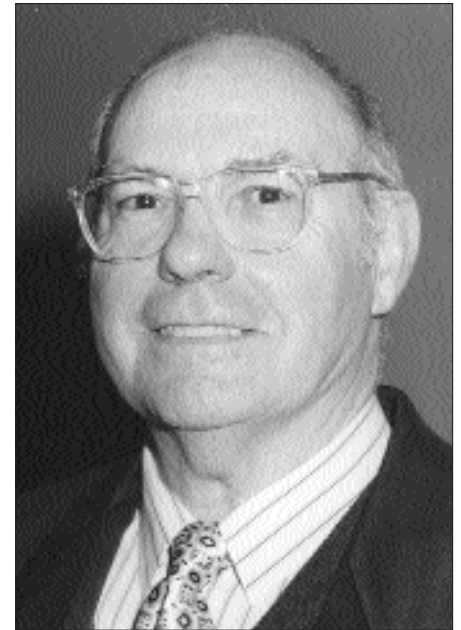
—Definiu la vostra identitat (manacorí?, mallorquí?, balear?, català?...). Com la sentiu en vós i com la mostreu a fora?

—Som un català que va néixer a Manacor, a l'illa de Mallorca. Per tant, em sent molt català, molt mallorquí i moltíssim manacorí. Així, en aquest ordre: nissaga-nació, illa i pàtria. Això de *balear* és una cosa que ens dugué el «café para todos», que per via lentíssima —la de l'article 144— ens féu empassar Madrid per esquarterar,

encara més, la nostra identitat i, sobretot, la nostra nació natural. Ara bé, l'accept —quin remei!— com un mal menor per a arribar altra vegada a la unitat política, ja que la unitat lingüística i la cultural és un fet evident que la recobram. Supòs que el meu ideari és —en aquests moments— pura utopia. Però sense uns pensaments i desigs previs mai no s'ha arribat enlloc. Sé que no entraré a la terra promesa —només la puc intuir i desitjar—, però almenys me'n podré anar a l'altre barri tranquil d'haver escampat la llavor que això és un fet possible i que, tanmateix i malgrat tots els entrebancs que ens posen i ens posaran els nostres ocupants, ens sortirem amb la nostra, car és cosa d'estricta justícia i de sentit comú. Només cal que ens ho acabem de creure —i que ho desitgem!— els qui som d'aquesta nació per dret de naixença o d'elecció. I per a poder creure-ho, cal que aprenguem la història, pura i nua de tot l'engany, no condicionada pel furt i la repressió. Els mitjans informatius *distreuen* i fan el joc als colonitzadors perquè passi temps i se'ns esborri la memòria. Qui no sap, no reclama ni exigeix res.

—Davant el concepte tan en voga de **multiculturalitat**, com feu atractius, respectables i envejables els trets característics de la vostra personalitat?

—La multiculturalitat és un miratge més que ens porta a la mort inexorable. És com el bilingüisme, que tant s'ha pregonat com un bé però que tanmateix tots sabem que només té una sortida possible: la substitució de la llengua més dèbil. No podem ser herois i màrtirs indefinidament. Tota lluita acaba amb una retirada o amb una victòria, amb uns vencedors i uns vençuts, amb uns fotuts i uns contents. Això de «i tots tan contents i ben avinguts» és pura fantasia, cosa de cine. La multiculturalitat és quelcom semblant: els espais que ocupen dins casa nostra les *altres cultures* no els té la nostra. Molt probablement en quedarem empeltats, i difícilment la

Gabriel Barceló i Bover

FOTO: Pep Blau

nostra empeltarà les altres, a menys que sien més febles. Aquesta és una llei natural, que fa més de cent anys descobrí Mendel. Jo procur ser molt respectuós amb les altres cultures i donar raons perquè entenguin que la convivència i bona avinença no poden ser indefinides si una de les dues parts no s'integra totalment en l'altra. És allò que ens deien els nostres avis i pares: «Allà on vagis, fes el que vegis»; és a dir, integra't i no et vulguis imposar, o, si no, torna a casa.

Jo no sé si la meua personalitat té aquests trets 'atractius, envejables i respectables' a què al·ludiu. En tot cas, sí que voldria tenir-los en gran abundància per a poder convèncer la gent perquè canviï la seva actitud endormiscada davant les coses tan serioses de la nostra llengua i cultura, i voldria ficar al cap de les persones que deixin, d'una vegada per totes, l'actitud d'autoodi i que prenguin llum de na Pintora dels nostres veïns i nou arribats, que mai per mai no minusvaloren la seva procedència i cultura. Voldria que tota la gent d'aquí —dels Països Catalans— se sentís molt gelosa i orgullosa de pertànyerhi. Una altra utopia?

—Sou un home sempre prompte a servir i amb tendència a restar en l'anonimat. Què cerqueu, primer de tot, de fer surar dels altres, i què creieu que us heu callat massa?

—Reconec que, efectivament, no cerc tenir protagonisme en la meua vida. Em sent, com ja deia el benaurat Josep M. Llopart, un soldat ras. Però un soldat, uep! No un gos que es conformi amb els ossos i les miques de la taula i amb les coces dels impertinents. Tenc esperit gregari, si voleu dir-ho així, i m'importa més que suri el tot que la part. De petit ja m'inculcaren que en aquest món, individualment, som poca cosa: una formiga en un immens for-

vida, sense gaires ambicions de profit purament personal sinó més bé de caire col·lectiu. Com veis, en el fons, també és egoisme desitjar la pau personal i la col·lectiva...

Quant a això d'haver callat massa, crec que mai hom no és prou prudent si el parlar no ha de reportar cap bé a algú o a la col·lectivitat. Jo diria que, de vegades, fins i tot he parlat massa, i això ha molestat. Vaig deixar d'escriure en la premsa local del meu poble precisament perquè les veritats que deia es feien insuportables a certes persones que n'eren lectores. Les veritats molesten la gent. No és estrany que la gent prefereixi l'evasió, l'esport, la

desplegament que l'Escola ha tengut al llarg dels vint-i-vuit anys en què hi he treballat. No cal dir que ací he de fer especial menció del professorat que hi ha hagut, sempre tan pacient i lliurat. Per a mi, aquests professionals han estat qualche cosa més que uns ensenyants de llengua catalana: han estat uns apòstols i missioners, amb donació total a la causa. En segon lloc, remarcar que no ha mancat mai la voluntat de fer país, sempre amb la fita clara del reagrupament cultural i nacional. I, en tercer lloc, voldria posar èmfasi en els actes de reconeixement envers els lluitadors —reconèixer els encerts i la lluita del dia a dia per al recobriment de la nostra dignitat i la dels altres sempre ha estat cosa que ha costat, sobretot als manacorins, tan egoistes com som! Afortunadament, aquest gel s'ha fus i ja fa anys que es camina cap a fer costat als de dintre i als de fora, als grans intel·lectuals i als humils impulsors de la cultura popular, sense diferències ni escalafons... Sortosament, aquesta germanor s'ha aconseguida.

També destacaria les eixides per a conèixer *in situ* tota la gran Catalunya: la del nord, la del sud, la de llevant i la de ponent... No podem passar per alt la qüestió dels exàmens, sempre abundosos, tant en l'època en què l'avaluació passava per un tribunal mixt, EMM-OCB, com quan, a partir del 92, se'n feu càrrec la Junta Avaluadora de Català del Govern de les Illes Balears. Em sent molt satisfet del suport que li han donat els polítics, sobretot els locals, tant els d'un color com els d'un altre. És obligat dir que quasi mai no hem trobat entrebancs de tipus econòmic. Hi ha encara tantes coses de què em sent molt satisfet que es faria massa llarg si hagués de fer un repàs de tot allò digne de lloança.

Quant a reprensions, preferesc no retreure coses negatives del passat, que n'hi ha hagudes i no poques. Però, com que ja han estat superades, deixarem que s'esvanesquin.

Què em deman per al futur? Doncs, continuïtat en les línies mestres: ensenyar la llengua i cultura catalanes amb qualitat, amor i il·lusió, tractant els alumnes com si fossin els millors amics; fidelitat absoluta als postulats de fer país; desterrar l'autoodi i el rebuig al mot *català*, i engrescar la gent en el més important dels projectes per a recobrar la dignitat nacional: la normalització lingüística, encara tan lluny, ai las!

Professors de l'Escola Municipal de Mallorca de Manacor

FOTO: Pere Orpi

miguer, un gra de sorra en una platja grandiosa. De nosaltres solament perdurà allò que hagi contribuït a millorar el benestar dels altres, malgrat que aquests no ho vulguin reconèixer. «Fes bé i no miris a qui.» «Que no sàpiga la mà esquerra el que ha donat la dreta.» Coses que queden i que et fan sentir bé amb tu mateix i que, en tocar llit, et deixen dormir sense remordiments. És allò de: «Viu com si haguessis de morir avui, i treballa com si haguessis de viure eternament.» El fet que dins meu hi bateguin aquests sentiments, crec que és fruit d'una educació sana, d'un seminari que, més que líders agressius i persones competidores (com es fa ara en molts llocs), formava simplement persones *competents*. I estic ben satisfet de tenir aquesta actitud davant la

intranscendència... Se sol copiar i voler la vida —més fictícia que real— dels qui desitgen ser famosos. Això no fa per a mi. No tenc cap necessitat de ser-ho, de famós i conegut. Estic molt bé així, dins el gruix de la tropa, dins la massa del formiguer. I em fa molt feliç de constatar que hi ha molts anònims com jo i com vós mateix que ens sentim ben orgullosos de ser com som i d'on som. Per això, sense cercar-los, hem trobat molts de simpatitzants i bons amics, amb ideals semblants.

—De l'Escola Municipal de Mallorca, de la qual sou el pal de paller, què en lloeu i què en retraieu referent al passat? I què en demaneu per al futur?

—Em sent satisfet de diverses coses: en primer lloc, satisfet de la trajectòria i

—**Confesseu-nos tres qualitats de la vostra vida i digueu-nos con hi heu estat conseqüent?**

—Paciència, constància i fidelitat. Com hi he estat conseqüent? A la paciència, procurant no precipitar esdeveniments i esperant temps millors en les adversitats; no hi ha cap mal que duri cets anys, i sovint moltíssims menys!; donar temps al temps i saber esperar el moment favorable m'ha fet aconseguir moltes victòries. A la constància, bastant lligada amb l'anterior —on acaba l'una i on comença l'altra?—, hi he estat conseqüent autosuggestionant-me que tot es pot aconseguir si un no defalleix i si no ho engega tot a rodar un cop emprès el camí; hom avança si mira sempre enfora, al cim de la muntanya, malgrat que sembli inabastable. A la fidelitat hi he estat conseqüent sacrificant petits plaers personals i mostrant cara, si ha calgut, per a retornar les coses al seu lloc, sempre des del respecte a les opinions dels altres, però mai no afluint en les meves conviccions. No sé si aquestes poden ser titlades de *qualitats*. Probablement, per a alguns, són covardies o febleses de la condició humana.

—**Coneixedor com sou de l'obra de mossèn Alcover, com aplaudiríeu tot allò de positiu, i com excusaríeu el seu pecat de posar-se als peus del rei i en contra de l'Institut?**

—Ara heu tocat el punt més feble de la meua trajectòria *militant*. Mn. Antoni M. Alcover ha estat —i continua essent-ho— la meua gran raó de militància. Què té de positiu? Doncs, gairebé tot: es lliurà en cos i ànima a la seva gran dèria de dignificar i enaltir la llengua catalana, i la serví amb totes les conseqüències positives i negatives que comporta tota empresa gegantina. Ell sí que ho fou, de fidel, de constant, de pacient i, sobretot, de valent! Tant de bo que aquest canvi de segle —del xx al XXI— hagués comptat amb una personalitat tan *geniüda* i *genial* com la seva. No hi hauria tants dubtes ni desercions. No hi hauria tants polítics que prediquen una cosa i en fan una altra —ah, la por de perdre vots, quantes traïcions ens ha reportat!—. Amb un 'Revenjoli' i una altra *Aurora*, quantes cinglades dialèctiques no s'haurien aventat i quantes promeses ja s'haurien acomplert. Afortunadament, avui hi ha un bon grapat d'estudiosos de mossèn Alcover que el van posant en

el pedestal que li correspon i que és altíssim: Joan Veny, Maria Pilar Perea, Albert Hauf, Isidor Marí, Gabriel Janer, Joan Mas, el pare Josep Massot, Damià Pons, Joan Miralles, Aina Moll, Josep A. Grimalt, Jaume Guiscafrè, Brauli Montoya, Jaume Corbera, Gabriel Bibiloni, Rosa M. Calafat, Felip Munar, Antoni Lull, Pere Orpí... i me'n deix, ben segur, una bona partida que amb els seus estudis i anàlisis reposades fan l'aplaudiment de les coses positives que jo, tanmateix, en aquest espai no podria fer dignament. Mossèn Alcover avui torna a ser tema d'actualitat gràcies a aquestes persones que han esdevingut hereves dignes de la deixa alcoveriana.

Com excusaria el seu «pecat» de posar-se als peus del rei i en contra de l'Institut? Doncs, mirau: la seva desesperada fidelitat a la causa del recobriment, l'absència de Prat de la Riba, president de la Mancomunitat, mort prematurament —l'únic home que sabé entendre mossèn Alcover i que li havia confiat la presidència de la Secció Filològica, per qualche cosa seria, no?—, i sobretot, sobretot, per la intransigència dels 'instituters' —ja m'enteneu— que li feren la vida impossible, volent el predomini del barceloní a totes passades, com a model de llengua literària, comptant poquíssim —com bé ha demostrat el Dr. Joan Veny en *Llengua històrica i llengua estàndard*— amb les variants dialectals perifèriques. Ell, que havia recorregut pam a pam tot el domini lingüístic i coneixia *in situ* la realitat lingüística, no va ser escoltat; i fins i tot s'aprovaren les *Normes* sense la seva presència ni consentiment. Si això no és traïdoria i fer parts i quarts per certs membres de l'Institut d'aleshores, ja em direu què havia de fer aquell home d'empenta acorralat si els seus li posaven bastons a les rodes per a dur endavant el seu projecte. Hauria pactat, no amb el rei, sinó amb el dimoni i tot —i això que era tan religiós i devot— per tal de mantenir-se fidel als seus principis. Tanmateix, han hagut de passar anys i panys i ha hagut d'haver-hi l'ungüent de reblanir del Dr. Francesc de B. Moll perquè l'Institut acceptàs les seves tesis de més alta participació de la resta dels dialectes en la formació de la llengua comuna. El que dèiem abans: temps al temps i passa a passa. El seu «pecat», si en va cometre algun, no va ser pidolar al rei sinó perdre els estreps i rebentar amb els mani-

fects. Això s'ho hauria pogut estalviar i hauria guanyat en prestigi davant contemporanis i, sobretot, en salut. Per ventura li mancà paciència i mà esquerra. Però en aquest món no ho podem tenir tot. Ell era un gran lluitador, no un *santo baixo*, com deim per Mallorca.

—**Us heu jubilat dels vostres càrrecs i al vostre lloc hi heu deixat una noia jove. ¿Creieu que el potencial de tradició lingüística, de cultura i de compromís amb la llengua i el país, de persones com vós, pot ser encarnat i assumit pels joves d'avui?**

—Sí, efectivament, m'he jubilat de tots els meus càrrecs de funcionari: professor i director de l'Escola Municipal, cap del Servei d'Assessorament

Isabel Andreu

FOTO: Pep Blau

Lingüístic de l'Ajuntament i alguns altres que aquesta funció portava implícits, per edat reglamentària, no per anticipació o cansament. Cal deixar llocs buits perquè els ocupin la gent jove i amb ganes de fer coses noves i empeltar nova saba. Aquesta al·lota a qui us referiu fa més de tres anys que imparteix classes de català a l'Escola i ha fet de col·laboradora en les tasques administratives i d'assessorament lingüístic. És llicenciada en Filologia Catalana i d'una solvència com poques persones de la seva edat poden oferir. Coneix a fons l'Escola i el Servei, i l'experiència d'aquests anys la fa la persona més indicada per a la substitució. Ha passat unes primeres oposicions per a assumir els càrrecs interinament i voldria que se'n sortís a les definitives. Tant el Patronat que governa l'Escola com jo hi tenim plena

Fundada el 1886

PASTISSERIA
BOMBONERIA
CONFITERIA
GELATERIA

Major de Sarrià, 57
08017 BARCELONA
Tels. 93 203 07 14 / 93 203 00 04

Pl. de Sarrià, 12-13
08017 BARCELONA
Tel. 93 203 04 73 / Fax 93 280 65 56

confiança. Creiem que reuneix el perfil que voldríem per al futur impulsor de la llengua catalana a Manacor. Els joves d'avui poden –i els toca– superar les nostres limitacions. Juguen amb un gran avantatge: s'han pogut preparar per a aquesta professió. Nosaltres haguérem d'improvisar moltes de vegades damunt la marxa. Haguérem de fer el treball de camp, amb poques referències i encara amb menys comprensió aliena. Si els joves no fessin avançar i no hi posassin molta d'il·lusió, encara pintaríem cèrvols a les parets de les coves. Per tant, sí, tenc fe en la gent jove que fa servir el cap –els peus, ja és altra cosa. Voldria que no ens equivocàssim.

—Per uns moments sentiu-vos emperador i feu un crit d'autoritat als ciutadans de les Balears, als de tot Catalunya, als d'Espanya, als de tot el món.

—Això de sentir-me emperador, o ni que sols fos sentir-me sergent, em va molt ample. Ja us he dit que el lloc més còmode és el de soldat ras. Però, per a vós i per als lectors de LLENGUA NACIONAL, provaré de fer un esforç d'imaginació gairebé impossible. Als meus paisans de les Illes els arengaria: «Va, arremolinem-nos tots quants som ara mateix si no volem desaparèixer del mapa i quedar engolits per l'allau de la immigració que ja ens ofega. Parlem-los sempre en català; aquesta és la nostra i única llengua nacional. Són ells que s'han d'integrar a la nostra, no nosaltres a la seva. Va, amunt els cors, estiguen orgullosos de ser d'on sou, fora son!» Als meus germans de tota la gran Catalunya –no sols del Principat–: «S'ha acabat el bròquil! D'ara endavant, tots som u. Donem-nos les mans d'una vegada per sempre en senyal d'amor i de pau. Aquesta és una retrobada definitiva, no el comiat d'un país, d'una llengua, d'una nació. Amb els veïns, respecte i bona avinença, però ni un fil de submissió. Facem el que fan ells, i prou de complexos!» Als arrogants 'civilitzadors' i colonitzadors que volen comandar fins i tot fora de casa seva: «*Esto es Europa, caballeros. No nos gusta estar en ella de realquilados. Ya nos entenderemos directamente con el propietario. Es un mal negocio valerse de intermediarios. Así que, muy buenas! Recuerdos a sus pupilos de Ceuta, Melilla, Galicia, el País Vasco, Asturias...*» O collonades sem-

blants a aquesta, els diria. Ho faria en castellà, ja que m'obligaren a aprendre'l i que és l'única llengua que entenen fins i tot en la intimitat. La mel no està feta per a segons quines boques... I a la resta de tot el món (vaja un emperadoràs que hauria de ser, segur que ningú no l'escoltaria) hi faria arribar el missatge en els idiomes respectius, ja que me'n guardaria prou de voler imposar-los el nostre o cap altre. Traduït al català serien, poc més poc menys, aquestes breus paraules: «Viviu i deixau viure tothom en pau i a casa seva.» Ja sé que tot això és fer ciència-ficció. Però no està malament adesiara somniari de dir-ne quatre de fresques.

—Què més espereu de la vostra vida? Què ens diríeu per a comunicar-nos entusiasme i fe en coses, no pas fugisseres i supèrflues sinó perennes i profitoses?

—No esper gaire coses més. Continuar col·laborant, des de darrere la roca, a fer possibles aquestes utopies: reunificació del país, plena oficialitat i ús de la llengua en tots –ho he dit bé, *tots!*– els àmbits, reivindicació i dignificació de la bona memòria de Mn. Antoni M. Alcover, conservar els bons amics...

Com comunicar entusiasme? Doncs, tenint-ne i predicant amb l'exemple. Amb més fets que paraules. Les catedrals són fetes de moltes pedres i gotes de suor. I, de moment, no cauen. O, si us agrada més, amb aquesta dita mallorquina: «Moltes mosques maten un ase.» La causa del nostre redreçament és la més urgent, perenne i profitosa. No és perdre el temps lliurar-nos-hi amb il·lusió i alegria. Mirem el camí recorregut, no el que ens resta per recórrer.

—I, per acabar, digueu deu paraules que us agradaria que fossin més a flor de llavi de la gent, sia pel dring, sia pel significat i característica, sia per la riquesa de cabal lingüístic.

—N'hi ha tantíssimes que voldria que la gent pronunciàs més sovint! Provem amb aquestes, per ordre alfabètic: *amor, bella, Catalunya, diàleg, engrescar, fidelitat, gràcies, honestat, il·lusió, joventut*, que ja són deu. Però n'hi hauria d'afegir moltes més, com *llengua, pàtria, rialla, salut*, etc., perquè totes les lletres de l'alfabet tenen entrades meravelloses. ♦